

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2017|030 VAN 22 MEI 2017

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN 21 MIJNKRATERS VAN DE EERSTE WERELDOORLOG, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 28 MAART 2017

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 22 mei 2017 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 28 maart 2017 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming van 21 mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog, gelegen in Ieper en Heuvelland. De commissie ontving daarbij negen beschermingsdossiers. Elk dossier wordt begeleid door de criterionota *'Relicten van de mijnenoorlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog'*. De VCOE spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de bescherming met name (a) de ministeriële besluiten tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistraties, (c) de afbakeningsplannen en (d) de beschermingsvoorstellen en (e) de criterionota. De commissie kreeg toelichting bij het dossier van het agentschap onroerend erfgoed.
2. De commissie erkent de ruimtelijke en landschappelijke waarde van de drie mijnkraters bij hoeve Hollandse Schuur, de twee mijnkraters bij Kruisstraat, de mijnkrater genaamd Maedelstede, de twee mijnkraters bij Peckham, de twee mijnkraters bij Petit Bois, de mijnkrater Caterpillar, de zes mijnkraters in domein Palingbeek, de twee mijnkraters in Sanctuary Wood en de twee mijnkraters bij Sint-Elooi. De mijnkraters markeren de zuidelijke frontlijn zoals die tussen 1914 en 1917 standhield. Als één van de weinige nog zichtbare relictten van de Eerste Wereldoorlog vormen zij de ruggengraat van het oorlogslandschap tussen Ieper en Heuvelland.
3. De commissie stelt vast dat het agentschap, net omwille van de sterke landschappelijke en ruimtelijke component, gepoogd heeft dit erfgoed ruimtelijk door te vertalen. Daartoe werden eerst enkele oorlogslandschappen als ankerplaatsen aangeduid. Vervolgens werd gestart met de voorbereiding van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) 'Ieperboog-Zuid', dat een groot deel van het WOI-erfgoed zou omvatten. Intussen blijkt de RUP-procedure voorlopig stopgezet. De criterionota (p.3) verduidelijkt: *"Nu de optie van een ruimtelijke verankering niet tot de verwachte resultaten geleid heeft, kiest Onroerend Erfgoed voor de inzet van haar eigen instrumentarium om dit specifieke type erfgoed te erkennen."*

De commissie erkent dat de procedure tot opmaak van het GRUP 'Ieperboog-Zuid' op heden stilligt. De VCOE betreurt evenwel dat ten gevolge daarvan het ruimtelijk spoor geheel verlaten werd en zonder meer geopteerd werd voor de bescherming als monument. In eerdere adviezen¹ wees de commissie er op dat niet alle objecten steeds eenzelfde beschermingsgraad vereisen. De commissie pleitte tevens voor verder onderzoek naar alternatieve pistes om landschappelijk erfgoed te waarderen.

Een eerste piste betreft de opname in een vastgestelde inventaris. In dat verband merkt de commissie op dat de meeste mijnkraters opgenomen zijn als individuele items in de wetenschappelijke inventaris van het landschappelijk erfgoed. De twee kraters bij Sint-Elooi zijn

¹ VCOE 2016 086 - Advies bescherming 28 bunkers en VCOE 2017 018 - Advies bescherming Hollandlinie

opgenomen in de wetenschappelijke inventaris van het wereldoorlogerfgoed. Door opname van deze items in de vastgestelde landschapsatlas gaan een aantal rechtsgevolgen van kracht die de kraters een vorm van lokale ruimtelijke verankering bieden.

Een tweede, volgens commissie zeer waardevolle piste, betreft de opmaak van een onroerenderfgoedrichtplan. Specifiek voor voorliggend pakket wijst de commissie er op dat alle 21 mijnkraters gelegen zijn in het oorlogslandschap *'Ieperse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijtschate-Mesen'* dat in 2013 aangeduid werd als ankerplaats. Door een overgangsbepaling in het Onroerenderfgoeddecreet is deze ankerplaats gelijkgesteld met een onroerenderfgoedrichtplan. De commissie erkent dat de concrete invulling van dit nieuwe instrument momenteel nog niet helemaal duidelijk is. Wel staat vast dat het instrument focust op de opmaak van een langetermijnvisie voor een afgebakend gebied of rond een bepaald thema en inzet op de opmaak van een actieprogramma ter realisatie van die visie.²

De commissie benadrukt aldus de diversiteit van het instrumentarium waarmee onroerend erfgoed erkend kan worden. Deze alternatieven vormen een bijkomende afwegingsfactor en kunnen leiden tot een meer selectief beschermingsbeleid.

4. De commissie merkt op dat in voorliggend dossier wordt geopteerd voor de bescherming van de mijnkraters als monumenten. De commissie stelt vast dat de kraters in de vorm van het thematisch pakket *'Relicten van de mijnenoorlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog'* worden voorgedragen. De commissie vindt het positief dat de mijnkraters als een geheel worden benaderd. De commissie vindt het tevens positief dat de thematisch-geografische samenhang van de mijnkraters in de criterianota en in de individuele dossiers wordt geduid.
5. Wat betreft de criterianota en de individuele dossiers wenst de commissie nog op te merken dat deze globaal goed werden uitgewerkt. Zo vindt de commissie het positief dat de beheersvisies rekening houden met het gangbare gebruik van de sites, als deel van een landbouwbedrijf, een bos- of habitatrichtlijngebied. De commissie vindt het tevens positief dat conserverende maatregelen expliciet worden toegelaten en dat de toelatingsplichten tot een minimum worden beperkt. De commissie kan tevens het verbod op het geheel of gedeeltelijk dempen van de mijnkraters ondersteunen.
6. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monumenten van de mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog, gelegen in Ieper en Heuvelland.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter

² Art. 7.1.2 onroerenderfgoeddecreet: *'Een onroerenderfgoedrichtplan biedt onder andere op basis van de gegevens die opgenomen zijn in een inventaris als vermeld in artikel 4.1.1 vanuit de erfgoedwaarden een visie op de toekomstige ontwikkeling van de betrokken onroerende goederen binnen het thema of gebied, verduidelijkt de aandachtspunten uit het onroerenderfgoedbeleid en formuleert beheers- en ontwikkelingsdoelstellingen.'* En art. 7.1.4 *'De onroerenderfgoedrichtplannen zijn de sectorale voorstellen voor inrichtingsplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen.'*